

Droghandeln i Colombia

En fallstudie av de nya krigens ekonomi

Nina Wijkström

Abstract

I Colombia idag råder det efter nästan 50 år fortfarande inbördeskrig mellan vänsterorienterade gerillor, paramilitärer och den colombianska staten. Colombia har också stora problem med droghandeln. Konflikten och droghandeln är djupt förankrade i varandra. För att få ökad förståelse i detta samband belyser denna uppsats situationen med hjälp av teorin om nya krig. Denna teori tar fäste på krigsekonomins betydelse i de nya typerna av krig. Efter att ha analyserat de olika aktörerna i konflikten och droghandeln är det tydligt att gerillan och paramilitären har starka ekonomiska incitament att hålla liv i konflikten, utan vilken droghandeln inte skulle kunna vara lika inkomstbringande som idag.

Nyckelord: Colombia, väpnad konflikt, droghandel, nya krig, krigsekonomi.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Frågeställning och syfte	1
1.2	Teori	2
1.2.1	Nya krig.....	2
1.3	Metod och material.....	3
2	Konflikten i Colombia – en översikt	4
2.1	Försök till fred.....	5
3	Droghandeln i Colombia	6
3.1	Ekonomisk betydelse.....	6
4	Analys – Colombias krigsekonomi	8
4.1	Gerillan	8
4.2	Paramilitären	9
4.3	Den Colombianska staten	9
5	Slutsatser	11
6	Referenser	12

1 Inledning

I Latinamerika råder idag få väpnade konflikter. En av dessa är inbördeskriget i Colombia som pågått i ungefär 50 år. Vid ett flertal tillfällen har fredsförhandlingar inletts men de avtal som slutits om vapeninlämning och eldupphör har inte genomförts i praktiken. Fredsförhandlingarna har också strandat på grund av misslyckanden att komma fram till lösningar som alla parter är nöjda med. Nu år 2008 är frågan om hur fredsförhandlingarna ska kunna genomföras med ett bra resultat återigen aktuell.

Ett annat problem som Colombia tampas med är den utbredda droghandeln. Colombia är den största producenten av kokain i Latinamerika och den största leverantören av kokain till USA med cirka 90 % av marknaden. Droghandeln finns på alla nivåer i det colombianska samhället. Gerillorna och paramilitären livnär sig till stor del på inkomster från drogerna. Drog syndikat har växt fram som en stat i staten som står för beskydd och ekonomiskt stöd för befolkningen. I regeringen finns politiker som sponsras av drogkartellerna i utbyte mot förmåner. I Colombia står droghandeln för en betydande del av sysselsättningen. Mellan 500 000 och 1,5 miljoner beräknas livnära sig på den, vilket har lett till stort folkligt stöd till drogkartellerna, gerillorna och ett ointresse att samarbeta med dem som önskar bekämpa dessa grupperingar. I många år har den colombianska regeringen tillsammans med utomstående parter, som USA, försökt att få bukt med kokainproduktionen men misslyckats. I grannländer som Bolivia och Peru har drogbekämpningen fått positiva resultat men i situation i Colombia tycks snarare förvärras med en ökad narkotikaproduktion de senaste åren.

1.1 Frågeställning och syfte

Min förförståelse är att droghandeln och den väpnade konflikten i Colombia är djupt förankrade i varandra. Droghandeln är svår att bekämpa på grund av den väpnade konflikten och konflikten är i sin tur problematisk att lösa på grund av droghandeln. Det finns många olika orsaker till att konflikten är så svårlöslig men i denna uppsats kommer jag att fokusera på den ekonomiska faktor som droghandeln utgör. Droghandeln utgör ett hinder för fredsprocessen i Colombia på grund av att det finns många aktörer som har ett intresse av att droghandeln består. Eftersom konflikten på flera sätt håller uppe droghandeln finns därför ett intresse av att fredsprocessen inte är framgångsrik.

Som nämndes i inledningen har försöken att lösa konflikten och droghandeln misslyckats upprepade gånger. Detta anser jag delvis beror på att det inte har fokuserats tillräckligt på sambandet mellan drogekonomin och konflikten, där jag som sagt tror förklaringen ligger. En teori som belyser vilken väsentlig del krigsekonomin utgör för att konflikter kan uppkomma och bestå är den om de nya krigen. Min frågeställning är därför följande: hur kan teorin om nya krig förklara droghandelns betydelse för konflikten i Colombia?

Syftet med uppsatsen är att ge ett nytt perspektiv på droghandeln och konflikten i Colombia. Genom att belysa situationen ur teorin om nya krig tror jag att det går att finna nya angreppssätt på konfliktlösningen och drogbekämpningen vilket är nödvändigt då tidigare metoder visat sig verkningslösa.

1.2 Teori

Jag kommer att analysera konflikten och droghandeln i Colombia utifrån teorin om nya krig för att visa på krigsekonomin betydelse. Som jag nämnt tidigare har jag gjort detta val för att det är en grundläggande tanke inom teorin att aktörerna i krig eller konflikter kan delta i dessa på grund av olika ekonomiska incitament. Det kan alltså vara ekonomi som styr snarare än politiska mål, vilket jag anser vara fallet i Colombia.

1.2.1 Nya krig

Traditionellt sett har krig varit något mellan olika stater med syfte att vinna territorium, makt eller rikedomar. Det har varit storskaliga krig där yrkesverksamma soldater utgjort de stridande och kriget har avgjorts på slagfälten. Idag tar sig väpnade konflikter oftast helt andra former, vilket lett fram till skapandet av teorierna kring de nya kriget (Münkler, 2002, s.9).

Stater med territoriella motiv utgör inte längre de enda aktörerna i kriget. Konflikterna är idag snarare inomstatliga än mellanstatliga som de var förr (Duyvesteyn – Ångström, 2005, s.1). Konflikterna leds ofta av intressegrupper med egna politiska agendor (Kaldor, 1999, s.14). Dessa grupper kan växa sig starka om stater inte klarar av att bibehålla våldsmonopolet och om stater saknar politisk och institutionell struktur (Kooning – Krujit, 2002, s.8).

Kriget idag avgörs inte i snabbt avklarade slag. Istället rör det sig om utdragna lågintensiva konflikter med få stora drabbningar. Konflikterna idag är ofta asymmetriska, det vill säga de olika parternas storlek och militära kapacitet skiljer sig dramatiskt, och därför undviker parterna sådan krigsföring (Münkler, 2002, s.25). Strategier som används i kriget idag är att kontrollera territorium genom politisk behärskning av befolkningen. Detta kan åstadkommas genom att fördriva eller mörda de som inte delar samma åsikter samt genom att använda sig av terrorism, hot eller andra skrämtekniker (Kaldor, 1999, s.16)

En viktig del i de nya krigen är globaliseringen. Det är i det nya globaliserade samhället som de nya krigen skapats på grund av sammanbundenheten mellan länder och människor (Kaldor, 1999, s.11). För politiken har detta inneburit att människor inte längre nödvändigtvis identifierar sig med sin nationalitet i första hand. Istället känner de gemenskap med de runt om i världen som delar deras politiska åsikter, religion och dylikt. Ur ett ekonomiskt perspektiv har globaliseringen inneburit att de olika väpnade grupperingarna har möjlighet att finansiera deras krigföring utan pengar från staten (Kaldor, 1999, s.17).

1.3 Metod och material

Jag kommer att applicera teorin om nya krig på konflikten i Colombia och denna uppsats är därför en teorianvändande fallstudie. Anledningen till jag anser att det är särskilt intressant att göra en fallstudie på krigsekonomin i Colombia är att den påverkar samhällets alla skikt och inte enbart utgör incitament för de direkt stridande parterna att delta i konflikten. I denna uppsats kommer jag att försöka besvara min frågeställning genom att undersöka vilka intressegrupper som finns inom droghandeln och se hur dessa påverkar och påverkas av konflikten. Inledningsvis har jag valt att kortfattat beskriva konflikten och droghandeln för att ge tillräcklig bakgrundsinformation.

Dagens konflikt i Colombia har sina rötter i tidigare konflikter i landet. Jag kommer dock i min beskrivning av konflikten inte att ta upp denna historik. Jag anser inte att detta är nödvändigt eftersom det inte skänker något ljus över varför dagens aktörer agerar som de gör.

Jag har främst använt mig av litteratur om droghandeln i Colombia. Litteraturen berör olika aspekter av droghandeln som USA:s delaktighet, gerillorna, civilbefolkningen och makthavarna. Med denna litteratur kommer jag att kunna besvara vilka intressen dessa aktörer har i den colombianska krigsekonomin. Jag har även använt mig av litteratur om teorin om nya krig. Jag har dock funnit utbudet mycket begränsat. De böcker jag använt mig av är dock skrivna av mycket framstående forskare inom ämnet och därför anser jag denna litteratur tillräcklig.

2 Konflikten i Colombia – en översikt

Idag råder det en form av inbördeskrig i Colombia. Kriget står mellan olika gerillagrupper som har växt sig starka när inrikespolitiken varit korrump och instabil, den colombianska staten paramilitären. Den största gerillagruppen är FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia). Gruppen härstammar ur en liberal och kommunistisk bondegerilla som växte fram under våldsepoken, la Violencia, mellan åren 1948-1957 (Leech, 2002, s.12). Denna gerilla har som mål att ta makten i Colombia och har i sin kamp för detta bildat urbana miliser. FARC växte under 1990-talet i militär styrka främst som ett resultat av en stark ekonomi genom kopplingar till narkotikaindustrin, ekonomisk utpressning och kidnappningar. FARC har idag uppskattningsvis 10000 rebeller (Utrikesdepartementet, 2008,s.2). Den näst största gerillagruppen är ELN (Ejercito de Liberación nacional) som bildades av radikala studenter och intellektuella. Denna grupp har som mål att ta kontroll över oljan för de anser att Colombia ger bort den till andra stater. Gruppen grundades 1964 och har idag mellan 2000-4000 soldater (Utrikesdepartementet, 2008, s.2). Både FARC och ELN finns idag med på den av USA upprättade listan över terroristorganisationer. En tredje grupp, som inte är lika stor som de övriga, är M-19. De är nationalistiska och finns i städerna där de har blivit rika genom kriminalitet. Gemensamt för gerillagrupperna är att de anser att vägen till makt går genom våld och de är därför inte positivt inställda till fredssamtal. Gerillagrupperna har haft mycket stöd av den colombianska befolkningen. De har setts som en frisk våg i ett korrump politiskt klimat. Gerillorna har under alla år av kamp aldrig varit i närheten av att ta makten.

Den colombianska militären har till uppgift att bekämpa gerillagrupperna och använder sig av grovt våld. Vissa menar att armén ofta använder mer våld än vad som krävs och att militären försvårar situationen. Militären har genom bistånd från USA blivit mer effektiva och även mer våldsamma.

Den tredje parten i inbördeskriget är de paramilitära grupperna. Paramilitären är nu samlad i den nationella organisationen AUC (Autodefensas Unidas de Colombia). Även AUC klassas idag av USA som en terroristorganisation. AUC var från början precis som gerillan en landsbygdsrörelse. Den växte fram med stöd från stora jord- och boskapsägare och från narkotikakartellerna som behövde beskydd från den allt mäktigare gerillan. AUC hade även inledningsvis stor hjälp från armén med finansiering och kunskap (Baud – Meertens, 2004, s.103). Paramilitären har oftare än gerillan begått massakrer på civila både i byar och i städer. Organisationen har också systematiskt avrättat vänsteranhängare och ”obekväma” personer, t ex. journalister, fackliga ledare, och åklagare. Paramilitären är en betydande orsak till varför konflikten blivit allt brutalare (Niinisaari, 2007).

2.1 Försök till fred

Arbetet med att försöka få igenom fredsavtal mellan parterna har pågått länge. Colombias regering inledde fredsförhandlingar med de olika gerillagrupperna redan på 80-talet och lyckades demobilisera ett flertal små gerillagrupper. De två största, FARC och ELN finns dock kvar (Baud – Meertens, 2004, s.93). Kring julen 2001 såg situationen ljusare ut då ELN var villiga att förhandla. Detta vapenstillestånd bröts dock ett par månader senare och idag finns inga gällande avtal. År 2004 slöts ett avtal om avmobilisering av AUC. Detta har dock kritiserats starkt på grund av att de i utbyte mot vapeninlämning blev lovade straffrihet för de brott mot civila som de begått (Youngers - Rosin, 2005, s.122-123). 31000 paramilitärer har idag lämnat in sina vapen men vissa menar att detta inte medfört någon egentlig förändring då nya paramilitära grupperingar växt fram i dess ställe (Niinisaari, 2007).

3 Droghandeln i Colombia

Colombia har länge varit ökänt för sin utbredda droghandel. Denna del av den illegala handeln blev betydelsefull under 60- och 70-talet då flera drogsyndikat växte fram. Det var främst marijuana som exporterades till USA under "hippieperioden" som frammanade en ökad narkotikahandel. I spåren av marijuanahandeln följde kokainhandeln som under 70-talet styrdes av stor efterfrågan från USA (Utrikesdepartementet, 2005, s.4). Colombias indianer hade tuggat på kokabladen, som utgör grunden i kokain, i tusentals år men nu insåg syndikaten att det fanns stora pengar att hämta här. Det som gjorde Colombias knarksyndikat så framgångsrika var att de kontrollerade hela produktionskedjan, från odling till försäljning. Detta hade till effekt att kostnaderna och risken att bli upptäckt av myndigheterna minskade. I början på 80-talet hade kokainhandeln gått om produktionen av marijuana. Kokainkartellerna kom snart att påverka samhället på andra plan än rent ekonomiskt. De utförde mord på sina potentiella hot och fick allt mer makt politiskt och socialt. Folket stödde kokainkartellerna dels för att de investerade i landet och dels för att de ingav en känsla av säkerhet.

Colombias regering har sedan 80-talet tillsammans med USA försökt bekämpa droghandeln. De har lyckats i vissa avseenden, t ex när de bekämpade den ökända Medellínkartellen som hade stor ekonomisk makt (Dudley, 2006, s.71). Idag har dock en ny kartell tagit över rollen som ledande inom kokainproduktionen. Det är Calikartellen som håller en lägre profil politiskt och socialt. Cali och andra små karteller håller idag till i storstäderna men odlingen sker ute i Amazonas djungler.

Colombia samarbetar fortfarande med USA i bekämpningen av droghandeln, men ansträngningarna har inte gett önskat resultat. USA har genomfört drogbekämpande åtgärder i grannländerna Bolivia och Peru och där lyckats få bukt med en stor del av kokainproduktionen. Detta har dock lett till en ballongeffekt, då produktionen istället ökat i Colombia (Koonings – Kruijt, 2004, s.74). Mellan 1998 och 2002 steg antalet kokaodlingar från 35000 hektar till 160000 hektar (Baud – Meertens, 2004, s.22).

3.1 Ekonomisk betydelse

Att göra en exakt beräkning av hur ekonomiskt betydelsefull droghandeln är för Colombia är omöjligt eftersom det inte är en officiell verksamhet. Det är dock tydligt att handeln bidrar till tillväxten i Colombia. Uppskattningar visar att handeln står för mellan 2-10 % av BNP. Vissa ekonomer menar att det är mer än så. En del ekonomer säger till och med att handeln står för merparten av

exportinkomsterna. Colombia är idag världens största exportland av kokain med 80 % av marknaden (Utrikesdepartementet, 2005, s.4). Mycket av kokainpengarna når inte Colombia utan stannar utomlands. En stor del av pengarna går direkt till ledarna av knarkkartellerna och gerillorna och påverkar därför inte heller välfärden i landet. Handeln för med sig stora kostnader för samhället, möjligtvis mer än den för in.

Kostnaderna kommer i och med drogbekämpningen, förlusten av tänkbara utländska investeringar och möjlig turism. Narkotikahandeln ökar också kostnaderna för polis, rättssystem, sjukvård, skadegörelse och tullverksamhet (Youngers-Rosin, 2005, s.08). Droghandelns inkomster påverkar Colombias samhälle positivt på så sätt att dessa delvis investeras i industri, sport, fastigheter, välgörenhet mm. Drogsyndikaten gör detta dels för att tvätta pengarna, dels för att få befolkningen på sin sida. Handeln står för en betydande del av sysselsättningen vilket är en faktor till att folket stödjer drogproduktionen. Mellan 500 000 och 1,5 miljoner beräknas leva på droghandeln. Ekonomerna är oense huruvida handeln i slutändan påverkar den colombianska ekonomin positivt eller negativt. Vissa poängterar den obalans som uppstått till följd av att så stora summor svarta pengar kommit in i ekonomin. De anser bland annat att detta försämrat pesons värde och drivit upp priserna. Andra framhåller den stimulans för ekonomin handeln inneburit.

4 Analys – Colombias krigsekonomi

I konflikten i Colombia är det inte bara de väpnade parterna som är delaktiga. Det finns fler aktörer som påverkar och påverkas av konflikten. Det samma gäller droghandeln. Eftersom droghandeln och konflikten är så nära sammanbundna är det omöjligt att bara vara del i endera. Det finns parter som tjänar på detta samband, de som förlorar på det och de som gör båda delarna (Youngers – Rosin, 2005, s.99). Jag kommer nu att analysera de olika aktörerna och deras inblandning i konflikten och droghandeln.

4.1 Gerillan

Gerillan har använt sig av de alternativa strategier för behärskning av lokalbefolkningen som jag tidigare nämnde var en del av teorin om nya krig (Kaldor, 1999, s.113). På 80-talet förlorade gerillagrupperna mycket av sitt folkliga stöd när konflikten förvärrades. De fick därför ta till skrämseltaktiker och hot om våld för att tvinga till sig stöd. Genom ockupation av territorium på landsbygden fick de genom rädsla stöd av dem som bodde där eftersom deras alternativ var att bli flyktingar. I städerna, där gerillan inte hade samma möjlighet till territoriell kontroll, kunde de inte nå samma maktposition (Baud – Meertens, 2004, s.85). Den territoriella kontrollen ledde till att den colombianska staten förlorade sitt våldsmonopol. En bidragande faktor till att en stat förlorar sitt våldsmonopol är dåliga inhemska kommunikationer och transportvägar. Detta var fallet i Colombia, vilket gynnade gerillan som kunde ta över makten på landsbygden där staten från början hade dålig kontroll (Leech, 2002, s.7). Gerillan hade under 70-talet direkta inkomster från konflikten i form av en krigsskatt som de tog ut av bönderna i de områden de kontrollerade. När droghandeln sedan ökade, och fler och fler bönder bosatte sig i de kontrollerade områdena för möjligheten till arbete, ökade även skatteintäkterna (Leech, 2002, s.17).

När gerillans inkomster ökade, ökade även deras militära kapacitet. Den ökade kapaciteten ledde till att de kunde utöka sin del i kokainhandeln, vilket ledde till än mer ökade inkomster och ökad kapacitet etcetera. Detta gör att gerillans vilja att delta i fredsförhandlingar minskar allt mer (Lee, 2002, s.545). Eftersom FARC fortfarande har politiska mål de vill uppnå är ett fredsavtal inte intressant för dem. För att kunna fortsätta sin politiska kamp kommer de behöva ytterligare ekonomiska medel och dessa får de genom den väpnade konflikten (Baud – Meertens, 2004, s.96).

Efter terrorattacken mot USA den elfte september 2001 har tonen från USA mot gerillorna ändrats. De benämns numera ”narcoterrorists” och

”narcoguerrilla”(Youngers – Rosin, 2005, s.126). Detta anser jag visar på att USA ser gerillan som aktörer inom den illegala droghandeln snarare än politiska aktivister som kan förhandlas med.

4.2 Paramilitären

Som tidigare nämnts har AUC ingått ett avtal om avmobilisering. Detta har dock lett till interna konflikter, framförallt på grund av att de grupper som varit mer involverade i droghandeln har ställt sig mot ett samarbete med den colombianska staten (Latin Amerika, nr 2 2005, s.19). Det finns således de inom AUC som ansett det mycket gynnsamt att vara delaktig i konflikten. En anledning till detta är att paramilitären har erhållit stora ekonomiska bidrag från USA för att hjälpa till att bekämpa gerillan och droghandeln. Detta utgör enligt nya krig ett stort incitament för militära grupper att vidhålla sina aktiviteter. Bidragen kan nämligen användas för att inkassera ännu större ekonomiska vinster genom att investera dessa i den illegala ekonomin och genom att öka trycket på civila(Kaldor, 1999,s.119).

Samtidigt som paramilitären arbetat mot FARC och fått pengar från USA och staten för att bekämpa droghandeln har de även haft väsentliga direkta inkomster från droghandeln. Hur mycket av inkomsterna som varit drogrelaterade är inte säkerställt men det kan röra sig om ungefär 70 % (Lee, 2002, s.545-546). Det var framförallt med hjälp av drogrelaterade pengar som paramilitären kunde växa sig starka under 80-talet(Koonings - Krujtit, 2004, s.30)

För att få stöd av civilbefolkningen har paramilitären använt sig av liknande strategier som gerillan. Det vill säga, de ha utövat våld, hot och dylikt för att tvinga till sig allierade hos invånarna i Colombia (Baud – Meertens, 2004, s.85). De har på så sätt även fått inkomster från den civila befolkningen i form av skyddspengar och dylikt.

4.3 Den Colombianska staten

Förklaringar till droghandeln finns som sagt i den svaga nationella ekonomin och i den väpnade konflikten. En annan viktig förklaring är att Colombia, som många andra latinamerikanska stater, är en svag stat (Koonings- Krujtit, 2004, s.73). De nya krigen, och dess krigsekonomier, förutsätter att den statliga autonomin urholkas och att staten är svag (Kaldor, 1999, s.12). Colombia måste anses vara en svag stat för den har inte lyckats bibehålla våldsmonopolet och saknar starka institutioner. I och med att staten tappat våldsmonopolet tappade de även den

inhemska befolkningens förtroende. De kan inte lita på statens beskydd fysiskt, ekonomiskt eller socialt. Det är i detta vakuum som droghandeln och de väpnade aktörerna kunnat växa sig starka.

En förutsättning för nya krig är som jag nämnde i inledningen globaliseringen. Münkler menar även att globaliseringen är en bidragande faktor till varför den colombianska staten tappat kontrollen över den egna ekonomin och försvagats ytterligare. Colombia är genom globaliseringen delaktig i den globala handeln och har därför inte möjlighet att genomföra en politiskt kontrollerad utveckling av den nationella ekonomin (Münkler, 2004, s.20). Jag anser att globaliseringen varit bidragande till den colombianska statens misslyckanden i att bekämpa droghandeln och bygga upp den inhemska ekonomin. Jag anser dock inte att det är globaliseringen i sig som medfört problem. Colombias avsaknad av fungerande institutioner är snarare det som gjort att landet inte klarat av att hantera de negativa effekter den globaliserade ekonomin inneburit.

Colombia har vid ett flertal tillfällen skakats av skandaler då högt uppsatta politiker visats sig ha kopplingar till droghandeln, till exempel har vissa tagit emot mutor för att finansiera egna valkampanjer. Dessa inkomster tror jag dock inte är så betydande att de skulle utgöra incitament för att bibehålla konflikten eller droghandeln. Något som däremot kan vara betydande är det internationella ekonomiska stödet som Colombia mottager. Colombia är en USA:s största biståndsmottagare. De får både militär assistans och utrustning samt pengar för att bekämpa droghandeln (Youngers – Rosin, 2005, s.106). Huruvida dessa pengar används till det de är menade kan jag inte svara på men enligt Kaldor bidrar humanitärt bistånd och stöd från utländska regeringar till ökad militarisering istället för ökad stabilitet. Det är också en möjlighet att staten tjänar på dessa bidrag(Kaldor, 1999, s.118-119).

5 Slutsatser

Efter att ha studerat konflikten och droghandeln i Colombia med hjälp av teorin om nya krig har jag funnit att de har olika ekonomiska betydelser för de tre aktörerna.

Gerillan är den grupp som tjänar mest på den direkta handeln med droger. De tjänar visserligen även pengar på beskydd av befolkningen och genom kidnappningar men droghandeln är den absolut största inkomstkällan. Så länge de har denna inkomst och så länge de inte får igenom sina politiska mål är det ytterst osannolikt att de kommer att minska sin inblandning i varken konflikten eller krigsekonomin.

Paramilitären har officiellt lagt ner sina vapen men med tanke på de stora ekonomiska vinster de gör genom sitt deltagande finns det de inom de paramilitära grupperna som inte önskar en avmobilisering. Paramilitären tjänar främst på de stora ekonomiska bidrag som de får av USA och staten för att bekämpa droghandeln och gerillan. Detta är något paradoxalt eftersom en betydande del av paramilitärens inkomster har sin grund i droghandeln.

Den colombianska staten har framförallt en stor del i uppkomsten av droghandeln och den väpnade konflikten. På grund av att Colombia är en svag stat har gerillan och paramilitären lyckats få en så stark ekonomisk och social makt i landet.

6 Referenser

- Baud, Michiel – Meertens, Donny (red), 2004. *Colombia from the inside: Perspectives on drugs, war and peace*. Amsterdam: Centre for Latin American Research and Documentation.
- Dudley, Steven, 2006. *Walking Ghosts: Murder and Guerilla Politics in Colombia*. New York: Routledge.
- Duyvesteyn, Isabelle – Ångström, Jan, 2005. *Rethinking the nature of war*. London: Frank Cass.
- Kaldor, Mary, 1999. *Nya och gamla krig*. Göteborg: Daidalos.
- Koonings, Kees – Kruijt, Dirk, 2004. *Armed Actors – Organised Violence and State Failure in Latin America*. London: Zed Books.
- Koonings, Kees – Kruijt, Dirk, 2002. *Political Armies: military and nation building in the age of democracy*. London: Zed Books.
- Leech, Garry M, 2002. *Killing Peace: Colombia's conflict and the failure of U.S intervention*. New York: Information Network of the Americas.
- Lee, R.W, 2002. *Perverse Effects of Andean Counternarcotics Policy*. Orbis, vol 46, nr 3, s.537-554.
- Münkler, Herfried, 2002. *De nya krigen*. Göteborg: Daidalos.
- Niinisaari, Mattias, 2007. *Paramilitärer behåller greppet*. <http://www.latinamerika.nu/huvudtema/politik-samh-lle/paramilit-rer-beh-ller-greppet>, 20-05-08.
- Utrikesdepartementet, 2008. *Landfakta Colombia*. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/39/58/4898c6b8.pdf>, 20-05-08.
- Utrikesdepartementet, 2005. *Narkotikasituationen i Colombia*. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/39/58/3e0f9285.pdf>, 20-05-08.
- Youngers, Coletta – Rosin, Eileen, 2005. *Drugs and Democracy in Latin America : The Impact of U.S Policy*. Lynne Rienner Publishers.

